

LA SEGURETAT DESPRÉS DE L'11-S I LA CRISI ECONÒMICA

L'Estat i la llibertat

LLUÍS FOIX / Periodista

AVUI, 24 de setembre del 2008

Més enllà de les conseqüències econòmiques, polítiques i socials de la crisi que ha canviat les relacions entre Wall Street i la Casa Blanca, entre el poder econòmic i el poder polític, entre el mercat i l'Estat, el que ha passat aquests darrers dies als Estats Units no és una ensopagada qualsevol del sistema, un sistema que quan han anat mal dades ha mostrat prou flexibilitat per redreçar la situació, de vegades amb canvis profunds. Els liberals fonamentalistes diuen que el millor govern és el mínim govern. Tinc ben present la comparació que, el 1980, durant la campanya electoral, el candidat republicà Ronald Reagan féu del cost d'un llit a la sanitat pública i a la privada. La comparació era escandalosament favorable als hospitals privats. Reagan acabà guanyant les eleccions a Jimmy Carter i repetí victòria quatre anys més tard, aquesta vegada contra Walter Mondale. George Bush pare conservà la presidència republicana després de vèncer el governador de Massachusetts, Michael Dukakis, i perdé el 1992 contra Bill Clinton, president durant dos mandats. L'etapa Clinton fou un llarg parèntesi demòcrata que es tancà amb la desfeta discutida del vicepresident Al Gore davant Bush júnior.

L'ATAC TERRORISTA DE L'11 DE SETEMBRE de 2001 canvià la política interior i exterior del Estats Units. La seguretat nacional passà al primer pla, i Bush aconseguí el suport de la societat i del Congrés de Washington. El nou president introduí la perillosa doctrina de l'atac preventiu, consistent a atacar directament aquells individus i països que

podien amenaçar la seguretat nacional. Bush ha estat un president militarista que ha fet dues guerres. A l'Afganistan, amb el vistiplau de la legalitat internacional, i a l'Iraq, de forma unilateral, sense que els motius al·legats per ocupar aquest país s'hagin demostrat mai. L'hegemonia militar nord-americana ha estat discutida però no aturada. El govern de Washington ha donat més importància a la força que no al dret. Els resultats són prou coneguts: dues guerres obertes sense una sortida clara a mig terme. Mentre l'Estat retallava llibertats per garantir la seguretat, l'economia anava pel seu compte i les dades convidaven a l'optimisme. El món financer de Wall Street guanyava diners a cabassos, es comprava, es venia i es multiplicaven els beneficis exponencialment.

L'ESTAT GARANTIA LA SEGURETAT -sense cap més atac terrorista d'ençà del 2001-, el món financer feia tota mena de tripijocs i la impressió era que el sistema econòmic vivia moments plètòrics. Les agències de qualificació emetien els seus ratings, que certificaven l'ortodòxia de tot el que es feia a Wall Street. El problema és que no hi havia ortodòxia, perquè, amb la globalització, les institucions financeres americanes també eren globalitzades i obertes als moviments incerts dels capitals internacionals. L'invent propulsat pels Estats Units ja no era controlat pel poder econòmic i polític nord-americà. El que ha passat aquests últims deu dies no és únicament una crisi financera d'abast mundial. El més important és que un Estat, el més conservador dels conservadors, definidor d'un capitalisme liberal desfermat, ha hagut d'abocar centenars de milers de milions de dòlars per salvar les institucions financeres més fortes del sistema econòmic.

ARA TORNA L'ESTAT. Això diuen molts, tot recordant el New Deal del demòcrata Franklin D. Roosevelt, que, de resultes del crac del 1929,

introduí correccions profundes al sistema polític i econòmic. Els demòcrates havien de governar sense interrupció fins a l'any 1952, quan el general Eisenhower guanyà les eleccions al davant de la candidatura republicana. Es pot dir que molt d'Estat és una catàstrofe per a la societat, però un Estat feble i sense garanties reguladores és encara pitjor. La tasca de l'Estat és mantenir la convivència humana dintre d'un ordre, és a dir, crear un equilibri entre la llibertat i el bé comú que permeti a tots els ciutadans de poder viure una existència digna. Ha de ser el baluard contra l'arbitrarietat. I el que ha passat aquests últims dies al món financer americà i, de retop, a totes les institucions financeres occidentals, és que s'han fet trampes molt grosses pensant que tot era permès. L'Estat americà intervindrà per evitar el daltabaix. Però no serà fàcil. Tant el secretari del Tresor com el president de la Reserva Federal hauran de demanar autorització al Congrés, que els el donarà, perquè no hi ha cap més alternativa.

PERÒ, ¿I LA LLIBERTAT TANTES VEGADES proclamada pels fonamentalistes liberals, que ens han dit de totes les maneres possibles que les lleis del mercat són immutables? S'haurà de regularitzar la globalització. Aquesta és segurament la part més positiva de la crisi. Deia Hannah Arendt al seu llibre sobre la tradició del pensament polític occidental que "la llibertat de la humanitat, no diguem ja la seva supervivència, no depèn de l'economia de mercat". Afegim-hi que tampoc no depèn de la presència feixuga de l'Estat. El que en pot sortir, d'aquesta crisi de l'individualisme de l'estil laissez-faire, és que la llibertat només serà possible si en pot gaudir els més pobres i pot facilitar educació i sanitat dignes a tothom. Roosevelt pensava que la llibertat només era llibertat si estava a l'abast des d'algun grau d'igualtat social.